HE 235/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain 7 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausuntopyynnöstä kiittäen pidämme hallituksen esitystä myönteisenä, erikokoisten lapsiperheiden toimeentulotarpeisiin nähden oikeaan osuvana (ks. liitteet) ja kertakorotuksen ajoitusta joulukuulle hyvänä. Myönteisenä pidämme myös sitä, että tätä kertakorotusta ei huomioida toimeentulotukea laskettaessa, vaikka muuten olemme pitäneet lapsilisän sisällyttämistä toimeentulotuen laskelmaan hyvänä. Sisällyttäminen on suojannut toimeentulotukea saavia lapsiperheitä lapsilisien leikkauksilta, jotka muuten olisivat kohdistuneet myös toimeentulotukea saaviin. Toteutustapa on tällaisena todennäköisesti myös hallinnollisesti niin selkeä, että Kela selviää siitä kohtuudella.

Esityksen puutteena pidämme sitä, että siinä ei oteta huomioon lapsikotitalouksien pitkän ajan kustannusten reaalikasvua. Lapsista koituvien kustannusten kasvu jatkuu joulukuun 2022 jälkeenkin. Hyvinvointivaltio on rakennettu terveen väestörakenteen ja sosiaalivaltion rahoituspohjan mahdollistavan huoltosuhteen varaan. Nykyinen julkisen talouden kestävyysvaje johtuu jo 52 vuoden ajan jatkuneesta uusintamistason alittavasta ja kansalaisten tahdon vastaisesta – matalasta – syntyvyydestä. Lapset ovat välttämättömiä yhteiskunnan kantokyvyn ja jatkuvuuden kannalta. Vain uusintamistasolle yltävä (2,1 lasta / nainen) tai kansalaisen tahtoa vastaava lapsimäärä (keskimäärin 2,44 lasta / nainen) mahdollistaisivat hyvinvointivaltion rahoituksen pitkällä aikavälillä. Kansalaisten tahtoa vastaava ja terveen huoltosuhteen palauttava syntyvyys on otettava sosiaalipolitiikan tavoitteeksi. Sen yksi osa on lapsista koituvien kustannusten kompensointi lapsiperheille. (ks. liitteet)

Esityksen lapsilisätaulukon (s. 7) ulottaminen 12 lapseen on tarpeeton ja johtaa perheiden lukumäärien ja perhekohtaisten kustannusvertailujen puuttuessa ajattelemaan, että suurperheisiin menee rahaa tarpeettoman paljon. Elokuussa 2022 lapsiluvultaan 10+ perheitä oli 0,04% (213 kpl) lapsilisää saavista perheistä, joista vain yksi oli yhden vanhemman perhe (lähde: Kela/Kelasto). Maksettavia summia on liitteessä verrattu kahteen laissa ja virallisissa laskentaohjeissa käytettyyn kustannustasoon. Taulukosta näkee, että esitys ei joulukuun kertakorotuksenkaan kanssa kokonaan kompensoi nettokulutusmenojen kasvua kahden vanhemman perheissä lapsiluvun kasvaessa.

Lapsiperheiden Etujärjestö ry
Roberta Fabritius
Puheenjohtaja

Lisätietoja:
sosiaalipolitiikan asiantuntija Juhani Pekkola ja 3+ asiantuntija Matti Sillanpää
http://lape.fi/yhteystiedot

LIITTEET 1-7:

1. **Kaksinkertaisen lapsilisän kustannusvertailu kahdella julkishallinnossa käytetyllä kustannustasolla**

Kun lapsilisää ja korotettua lapsilisää verrataan kahden vanhemman perheen lapsista johtuviin kustannuksiin yksityishenkilön velkajärjestelyssä hyväksytyllä tai elatusavun laskennassa käytetyllä tasolla, niin huomataan, että omavastuu kuluista verrattuna kaksinkertaisiin lapsilisiin kasvaa molemmilla kustannustasoilla.

perheen lapsiluku	2 x lapsilisä	lapsikustannukset velkajärjestelyssä	lapsikustannukset elatusavussa	2x lapsilisän ero velkajärjestelyyn	2x lapsilisän ero elatusapuun
1	189,76	398	316	-208,24	-126,24
2	399,44	796	632	-396,56	-232,56
3	667,02	1 167	948	-499,98	-280,98
4	993,50	1 538	1 316	-544,50	-322,50
5	1 358,88	1 909	1 684	-550,12	-325,12
6	1 724,26	2 280	2 052	-555,74	-327,74
7	2 089,64	2 651	2 420	-561,36	-330,36
8	2 455,02	3 022	2 788	-566,98	-332,98
9	2 820,40	3 393	3 284	-572,60	-463,60
10	3 185,78	3 764	3 780	-578,22	-594,22

Lähteet:

ELATUSAPU
Elatusapuohjeessa olevat rahamäärät ovat 1.1.2022 lukien seuraavat:
- kohta 2.2.2. Yleisten kustannusten määränä pidetään:
o lapsen ollessa 0–6-vuotias 316 euroa kuukaudessa;
o lapsen ollessa 7–12-vuotias 368 euroa kuukaudessa;
o lapsen ollessa 13–17-vuotias 496 euroa kuukaudessa.

Lasten iät laskelmassa 1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13 ja 14 vuotta

YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY
Muihin välttämättömiin elinkustannuksiin luetaan velallisen ja hänen perheensä ravintomenot, vaatemenot, tavanomaisen suuruiset terveydenhoitomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, kodin ylläpidosta, muusta kuin työssäkäyntiin liittyvästä paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä muut vastaavat menot. Näistä kustannuksista velallisen ei tarvitse esittää erillistä selvitystä, vaan ne otetaan huomioon kuukautta kohden seuraavan suuruisina:
1) yksin asuva velallinen tai velallinen, joka on yksinhuoltaja, 618 euroa;
2) avioliitossa tai avoliitossa asuva velallinen taikka velallinen, joka asuu yhteistaloudessa toisen täysi-ikäisen kanssa, 521 euroa;
3) kaksi vanhinta velallisen kanssa samassa taloudessa asuvaa alle 17-vuotiasta lasta 398 euroa kumpikin, kolmanneksi vanhin ja häntä nuoremmat lapset 371 euroa kukin;
4) velallisen kanssa samassa taloudessa asuva 17 vuotta täyttänyt lapsi 439 euroa.

https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010322
https://stm.fi/-/kuntainfo-elatusapujen-ja-elatustukien-maarat-nousevat-1.1.2022

2. Syntyvät lapsimäärät ovat laskemassa uudelleen ennätysalhaiselle tasolle

Tilastokeskuksen väestötilaston elokuun 2022 ennakkotietojen mukaan tammi–syyskuun aikana syntyi 34 227 lasta eli 3 539 lasta vähemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2021 ja 310 lasta vähemmän kuin ennätysalhaisena vuonna 2019.
Lähde: https://stat.fi/julkaisu/cktjxsgfk1chh0c5553zc71bc

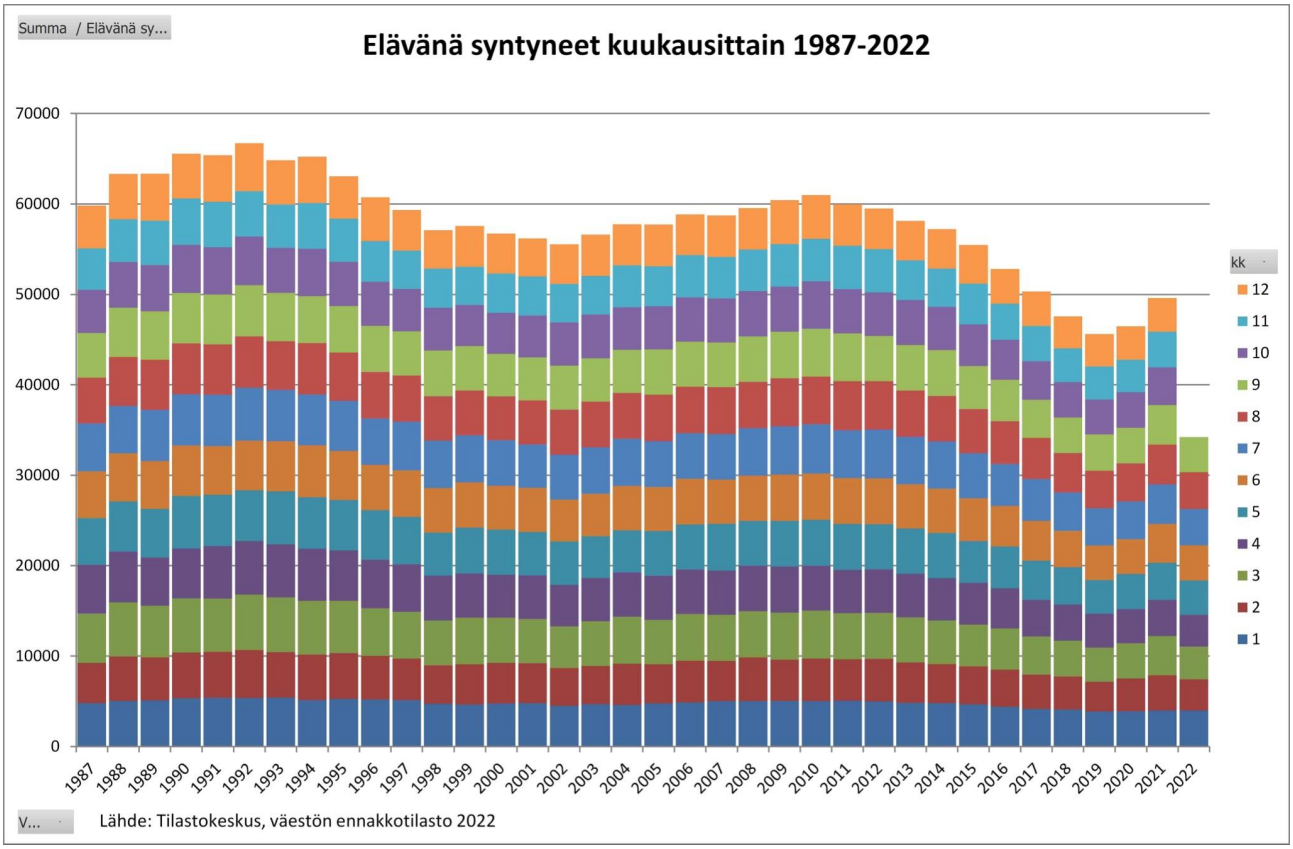

3. Valmistautuminen työelämään siirtää lasten hankintaa opiskeluun, talouteen ja asumiseen liittyvien haasteiden kautta

Alhaisen syntyvyyden keskeinen syy on perheellistymisessä havaittu siirtymä: työelämään valmistautuminen opiskelemalla ja varhaisaikuisuuteen liittyvien taloudellisten ja sosiaalisten asemien tavoittelu siirtää ja estää lasten hankintaa. Perheellistymisen siirtymässä suomalaisten perhekeskeisyys väistyy opiskeluun, talouteen ja asumiseen liittyvien haasteiden edessä.
Lähde: https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87001

4. Perhekohtainen lapsiluvun kasvu johtaa pienituloisuuteen

”Aikaisemmissa selvityksissä on tuotu ilmi, että suurissa perheissä toimeentuloon liittyvät ongelmat ovat potentiaalisempia kuin muissa lapsiperheissä. Tätä käy ilmi myös kuviosta 4, jossa on kuvattu lasten sijoittumista tulojakaumaan perheen lasten lukumäärän mukaan. Perheet, joihin kuuluu neljä alle 18-vuotiasta lasta tai enemmän, sijoittuvat selvästi herkemmin tulojakauman alkuun (=pienituloisimpiin) verrattuna niihin talouksiin, joissa lapsiluku on pienempi kuin neljä.”
Lähde:
https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/lapsia-elaa-tulojakauman-kaikissa-luokissa-koyhyysriski-suurin-nuorissa-ja-isoissa-perheissa/

KUVIO 4. LASTEN SIJOITTUMINEN TULOLUOKKIIN KOTITALOUDEN LAPSILUVUN MUKAAN 2019

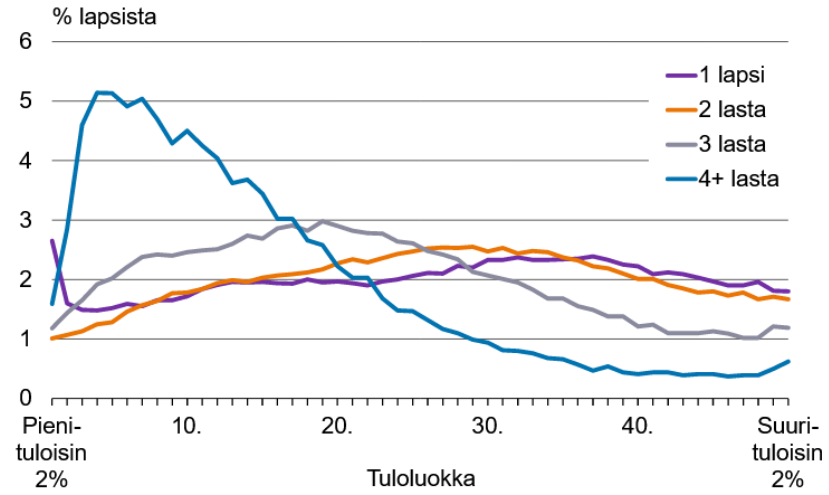

Lähde: Tilastokeskus, tulonjakotilaston kokonaisaineisto

Tehokkain tapa alentaa pienituloisten lasten määrää on kohdistaa toimenpiteet isoihin lapsiperheisiin, koska perhejoukko on suhteellisen pieni ja pienituloisten lasten määrä kohtuuttoman suuri. Lapsiperheiden

määrät ovat laskeneet, mutta isojen lapsiperheiden pienituloisuusaste kasvanut.

3+ perheiden (lapsia kolme tai enemmän) %-osuus pienituloisista ja kaikista lapsiperheistä 2011-2020

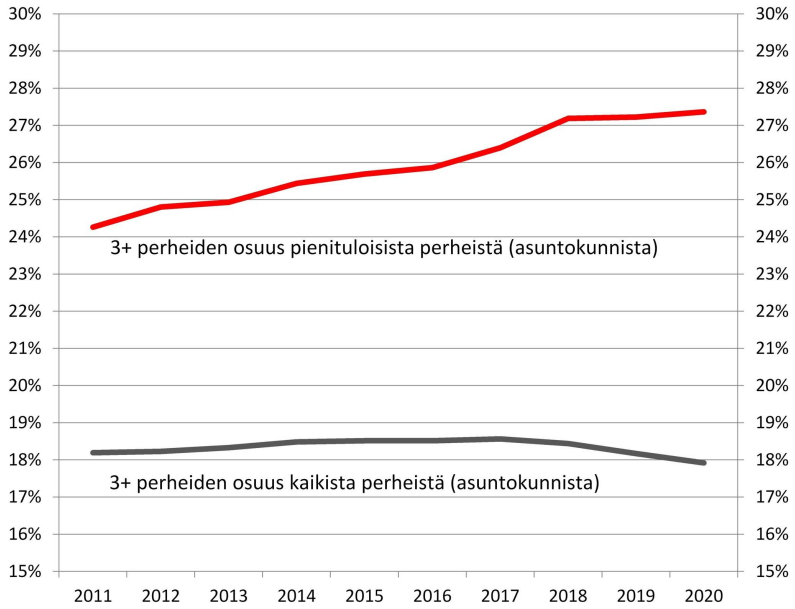

Lähde: Okkonen, tulo- ja elinolotutkimus, Tilastokeskus 2022

Pienituloiset lapset ja lapsiperheet (lapsiasuntokunnat) lapsiluvun mukaan

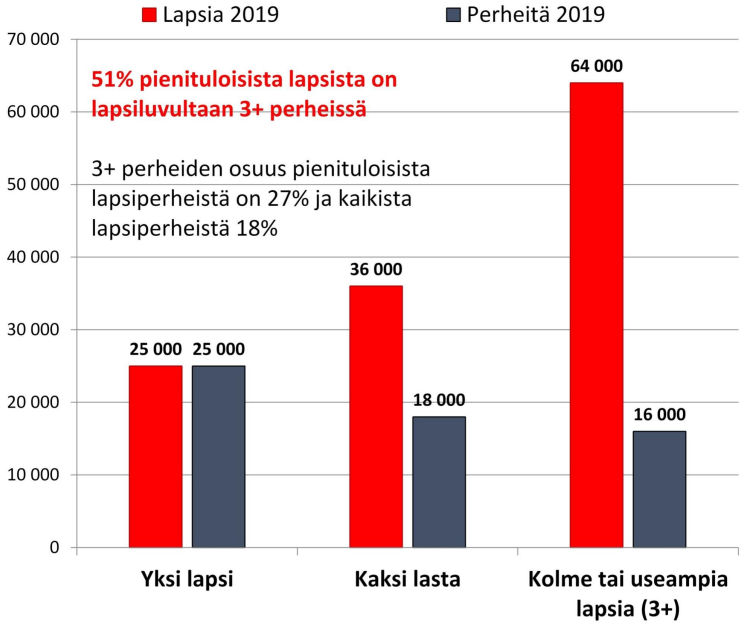

Lähde: Okkonen, tulo- ja elinolotutkimus, Tilastokeskus 2022

5. Erityisesti suurperheet köyhtyvät hintojen noustessa

”Sekä yhden huoltajan että kahden huoltajan talouksissa minimibudjettiköyhyyttä kokevien osuus kasvaa lasten määrän lisääntyessä. Peräti 56 prosenttia yhden aikuisen ja vähintään neljän lapsen kotitalouksista on minimibudjettiköyhiä (näitä kotitalouksia on kuitenkin vähän Suomessa).”
”Hintojen nousu lisäisi minimibudjettiköyhyyttä kaikissa perhetyypeissä.”

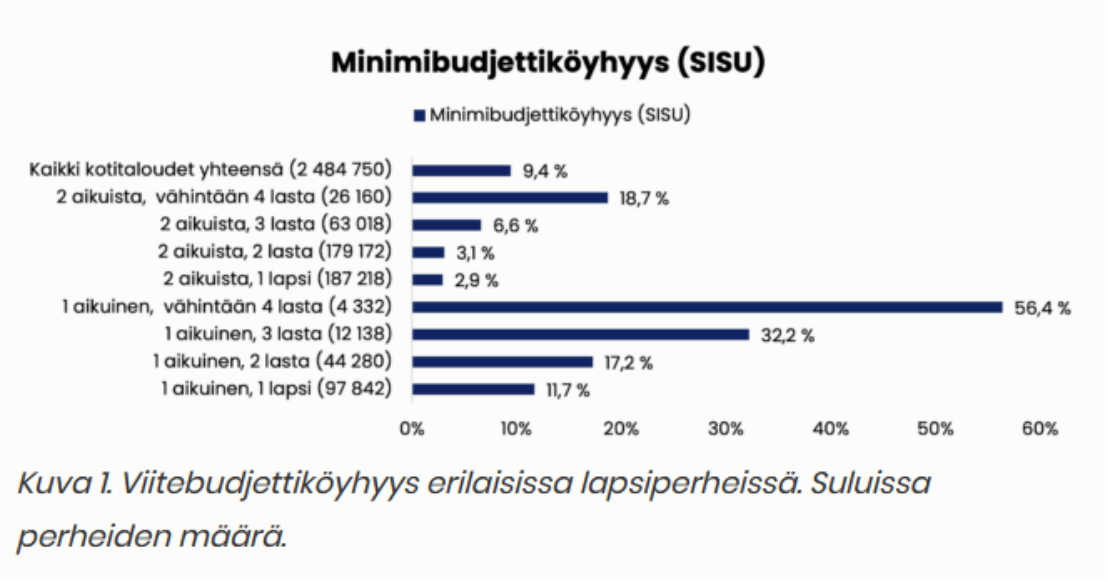

Kuva 1. Viitebudjettiköyhyys erilaisissa lapsiperheissä. Suluissa perheiden määrä.

Lähde: https://itla.fi/erityisesti-suurperheet-koyhtyvat-hintojen-noustessa/

6. Lapsiluvun kasvuun tarvitaan tilaa

Velallisten asuntokuntien keskimääräiset velat olivat koko tarkastelujaksolla 2002–2020 sitä suuremmat mitä enemmän asuntokunnassa oli lapsia.
Lähde: https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lapsiperheilla-on-muita-enemman-velkoja/

Herää kysymys, ovatko hinnat jo niin korkeita lapsiperheiden asuinalueilla, ettei rahoitusta tilojen kasvattamiseen lasten tarpeisiin enää voi saada.

KUVIO 5. VELALLISTEN KESKIMÄÄRÄISET VELAT ASUNTOKUNNAN LAPSILUVUN MUKAAN 2002–2020

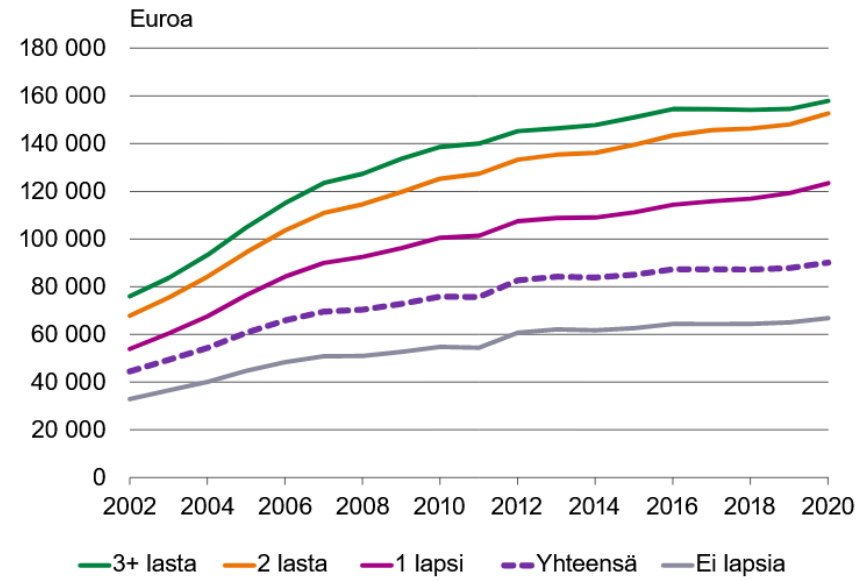

Lähde: Tilastokeskus, Velkaantumistilasto

7. Lapsitoiveiden toteutumisen tukeminen on yhteiskunnalle tuottava investointi

Lapsitoiveiden toteuttamisen tukeminen rahallisesti, palveluina tai mm. verovähennyksinä ajatellaan yleensä kustannuksena. Vastapainoksi on hyvä ajatella myös yhteiskunnan saamia tuottoja, jotta lasten saaminen ja kasvattaminen tulee otetuksi huomioon tuottavana työnä siinä missä muukin työ.

Lasten tulevan työn tuottavuutta näkee arvioitavan keskimääräisillä bruttopalkoilla ja niistä maksetuilla veroilla, mutta tätä ns. työn ostohintaa paremmin työn arvoa kuvaa työn laskutushinta. Sen arvoistahan työn on vähintään oltava, jotta siitä laskutushinta maksettaisiin. Seuraavassa perheen lasten työiässä tuottaman työtuoton suuruusluokkaa on pyritty arvioimaan tavalla, joka on lähellä keskimäärin 35 työssäolovuoden laskutushintaa. Tätä varten yhden vuoden bkt on jaettu työllisten määrällä ja näin saatu bkt/työllinen on summattu 35 vuodelle 1% vuotuisella kasvulla. Tuloksena saadaan lapsen tulevan 35 työssäolovuoden keskimääräiseksi bkt-tuottoarvioksi reilu 4 miljoonaa euroa, josta kertyy vajaa 2 miljoonaa euroa veroja bkt-veroasteella.

Kuvio havainnollistaa, että perhekohtainen lapsiluvun kasvu lisää yhteiskunnan tuottoja selvästi enemmän kuin kustannuksia. Toivotun lapsiluvun saannin tukeminen on yhteiskunnalle kannattava investointi lapsiluvusta riippumatta.

